

Utrikesutskottets betänkande

1983/84:8

om begränsning av utgifterna för utvecklingssamarbetet

Propositionen

I proposition 1983/84:40 föreslår regeringen en rad ekonomisk-politiska åtgärder som syftar till att stärka statsbudgeten och begränsa automatiken i utgiftsökningarna. Regeringens förslag framgår närmare av bilagor till propositionen. Bilaga 1 upptar åtgärder inom utrikesdepartementets verksamhetsområde och har hänvisats till utrikesutskottet.

Med hänsyn till de utgiftsbegränsningar som är nödvändiga för att budgetunderskottet skall kunna hållas inom en rimlig ram finner regeringen det inte möjligt att höja biståndsanslagen i takt med nationalinkomstens utveckling och föreslår att biståndet 1984/85 bibehålles vid den nuvarande nivån, 6 595 000 000 kr.

En sådan åtgärd innebär att biståndsvolymen inte längre kommer att motsvara 1 % av bruttonationalinkomsten. Också efter en sådan begränsning kommer dock det svenska biståndet att ligga på en mycket hög nivå internationellt sett. Åtgärden får betecknas som tillfällig. Så snart som den ekonomiska situationen medger det bör enprocentsmålet åter kunna uppnås.

Regeringen är övertygad om att de negativa återverkningarna för mottagarländerna av nedskärningen kan dämpas genom att biståndets kvalitet och effektivitet förbättras. Biståndet skall inriktas på de fattiga människorna i de fattiga länderna. Outnyttjade medel av 1982/83 års anslag kan användas för att tillgodose behoven av ökade resurser för vissa ändamål. Ingen nedskärning av katastrofbiståndet eller det humanitära biståndet behöver äga rum.

Ambitionen att på sikt höja biståndsanslagen i syfte att åter uppnå enprocentsnivån och avsikten att förbättra biståndets kvalitet och effektivitet betyder att biståndspolitikerna ligger fast i sina huvuddrag.

Regeringen avser att i budgetpropositionen återkomma till biståndsanslagens storlek och fördelning på ändamål och där närmare utveckla innebörden av den föreslagna utgiftsbegränsningen.

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som här anförts om utgiftsbegränsande åtgärder rörande internationellt utvecklingssamarbete.

Motionerna

I motion 1983/84:86, yrkande 3, av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om upprätthållande av enprocentsmålet för u-hjälpen.

I motion 1983/84:100, yrkande 2, av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utgiftsbegränsande åtgärder rörande internationellt utvecklingssamarbete.

I motion 1983/84:113 av Per Petersson m. fl. (m) hemställs

att riksdagen uttalar att omfattningen och inriktningen av besparingsåtgärderna i fråga om biståndet måtte på sedvanligt sätt beslutas när regeringens budgetproposition föreligger.

I motion 1983/84:139 av Evert Svensson m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen uttalar att biståndsvolymen även under 1984/85 skall motsvara 1 procent av bruttonationalinkomsten samt

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bibehållen biståndsvolym bör finansieras på sätt som anges i motionen.

I motion 1983/84:142 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

att riksdagen med ändring i proposition 1983/84:40 uttalar att biståndsanslaget för budgetåret 1984/85 bör höjas i takt med bruttonationalinkomstens utveckling.

Utskottet

I propositionen anmäls att regeringen med hänsyn till budgetunderskottet inte finner det möjligt att höja biståndsanslagen i takt med nationalinkomstens utveckling och föreslås att biståndet nästkommande budgetår därför bibehålls vid den nuvarande nivån 6 595 000 000 kr. De negativa återverkningarna för mottagarländerna bedöms kunna dämpas genom att biståndets kvalitet och effektivitet förbättras.

I de föreliggande motionerna avvisas regeringens förslag med skilda motiveringar. I motionerna 86, 100, 139 och 142 föreslås att enprocentsnivån skall upprätthållas även nästa budgetår. Förslag till finansiering av kostnaderna härför lämnas i motion 139. I motion 113 uttalas att omfattningen och inriktningen av besparingsåtgärderna på biståndsområdet på sedvanligt sätt bör beslutas när budgetpropositionen föreligger.

Utskottet noterar att regeringen anser den för budgetåret 1984/85 planerade frysheten av biståndsvolymen vara av tillfällig natur. Enprocentsmålet bör kunna återuppnås så snart den ekonomiska situationen medger det.

Mot denna bakgrund har utskottet inget att erinra mot de i propositionen föreslagna åtgärderna på biståndsområdet och avstyrker följaktligen motion 86, yrkande 3; motion 100, yrkande 2; motion 113, motion 139 och motion 142.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motion 1983/84:86, yrkande 3; motion 1983/84:100, yrkande 2; motion 1983/84:113, motion 1983/84:139 och motion 1983/84:142, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående utvecklingssamarbetet.

res. 1 (c, fp, vpk)
2 (m)

Stockholm den 1 december 1983

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Carl Bildt (m), Sture Palm (s), Margaretha af Ugglas (m), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Bengt Silfverstrand (s), Ivar Virgin (m), Rune Ångström (fp), Nils T. Svensson (s), Pär Granstedt (c), Åke Gustavsson (s), Lars Werner (vpk) och Gunnar Ström (s).

Reservationer

1. Sture Korpås och Pär Granstedt (båda c), Rune Ångström (fp) och Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "motion 142." bort ha följande lydelse:

Regeringen föreslår att Sverige för kommande budgetår gör avsteg från den av riksdagen fastlagda enprocentsmålsättningen för svenskt utvecklingsbistånd.

Även om Sverige och den övriga industrialiserade världen upplever en ekonomisk kris, finns de verkligt allvarliga kriserna i tredje världens länder i Afrika, Asien och Latinamerika. Sverige har spelat en pådrivande roll när det gäller biståndsinsatserna. Det kanske allvarligaste med regeringens förslag är att de biståndspolitiska ambitionerna minskas och att det i sin tur kommer att ge utrymme för minskade ambitioner hos andra länder.

Sveriges nuvarande ekonomiska svårigheter kan inte motivera att biståndet till de människor som lever på eller under svältgränsen skärs ned. Sverige bör enligt utskottets mening trots egna ekonomiska problem ha råd med ett anslag på 1 % av vår bruttonationalinkomst till de länder som har det ofantligt mycket svårare än vi.

Utskottet ansluter sig därmed till vad som anförts i motionerna 86, 100, 139 och 142 om att enprocentsmålet bör bibehållas. Finansieringen av utvecklingssamarbetet bör emellertid på sedvanligt sätt beslutas när budgetproposi-

tionen föreligger. Med hänsyn härtill avstyrks yrkande 2 i motion 139.

Till följd av sitt ställningstagande avstyrker utskottet även motion 113.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:86, yrkande 3, motion 1983/84:100, yrkande 2, motion 1983/84:139, yrkande 1, och motion 1983/84:142, med ändring av propositionens förslag och med avslag på motion 1983/84:113 och motion 1983/84:139, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om enprocentsmålet i Sveriges utvecklings-samarbete.

2. Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "motion 142." bort ha följande lydelse:

Biståndsanslagen har på senare år ökat så snabbt att SIDA och mottagar-länderna inte har hunnit med att omsätta de ökade anslagen i väl planerade biståndsprojekt. Detta har i sin tur lett till dels ett stort s. k. importstöd till programländerna, dels de stora och växande reservationerna på biståndsanslagen.

Mot bakgrund av detta och med hänsyn till det stora budgetunderskottet och vår växande utlandsskuld anser utskottet att det är möjligt och nödvändigt att spara också på biståndsanslaget.

En tillfälligt avstannande ökning av biståndsanslaget kan och bör kompenseras av att biståndet görs effektivare. Biståndet bör enligt utskottets mening i större utsträckning användas så att det leder till ekonomisk tillväxt och ökad produktivitet i u-länderna. Biståndet bör i högre grad utnyttja svensk kunskap. Biståndet bör bli flexiblare och bidra till att lösa särskilt viktiga problem för världssamfundet, t. ex. miljö- och energifrågor, i stället för att vara fastlåst till vissa länder. Förutsättningarna för ett effektivt bistånd förbättras också om vi söker samarbete med länder som strävar efter demokratiska och marknadsekonomiska lösningar på utvecklingsproblemen.

Utskottet delar således regeringens bedömning om nödvändigheten av besparingar också i fråga om utvecklingssamarbetet. Utskottet har emellertid uppfattningen att inriktningen av biståndspolitik och utformningen av besparingarna på sedvanligt sätt bör beslutas när regeringens budgetproposition föreligger. Därmed ansluter sig utskottet till förslagen i motion 113 och föreslår att regeringens proposition 1983/84:40 avslås i vad gäller utvecklings-samarbetet nästkommande budgetår. Till följd av detta ställningstagande avstyrks motionerna 86, yrkande 3, 100, yrkande 2, 139 och 142.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:113, med ändring av propositionens förslag och med avslag på motion 1983/84:86, yrkande 3, motion 1983/84:100, yrkande 2, motion 1983/84:139 och motion 1983/84:142, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om det svenska utvecklingssamarbetets omfattning och inriktning.

